

Centro Asistencial Noruego SLU (CAN)

Kommentar til kommunedirektørens forslag om å legge ned CAN

Da CAN ble stiftet i 2002, het det i intensjonsavtalen at CAN skulle utføre rehabilitering til 60% av kostnadene for en tilsvarende tjeneste i Norge. Dette har institusjonen gjennom en årrekke hatt som ledestjerne. Virksomheten har lagt vekt på å være førende i å utvikle tilpasset rehabilitering. Den har et sterkt motivert personale med et minimalt sykefravær. De utmerker seg ikke bare med gode hjelpende hender, men med et godt hjertelag som fører til at brukerne føler seg ekstra verdsatt. Styret mener at CAN med rette kan beskrives som et fyrtårn innen rehabilitering.

På denne bakgrunn fremstår kommunedirektørens budsjettforslag om å legge ned CAN som underlig. I det følgende følger en vurdering av forslaget.

A og B-brukere?

Kommunedirektøren hevder at det er gjennomført en gjennomgang av tjenestene til de som har fått tilbud ved CAN og at denne viser at 17 prosent av brukerne hadde behov for rehabilitering, mens oppholdet for de resterende 83 prosentene kun var av helsefremmende karakter. Ut fra dette mener kommunedirektøren å vite at andelen av brukere som får rehabiliteringsopphold ved CAN, er betydelig lavere enn for brukere som får tilsvarende tjenester i Bærum.

Denne påstanden samsvarer ikke med de faktiske forhold. Den er også uttrykk for en kunstig inndeling. CAN's eneste oppgave er rehabilitering. Institusjonen driver ikke med annen virksomhet. *Samtlige* brukere ved institusjonen omtales i styrets årsberetning som «rehabilianter». Et annet poeng er imidlertid at CAN med sitt brede rehabiliteringsrepertoar er i stand til å tilby en rekke tjenester som ikke eksisterer i Bærum kommune. Det siste er etter styrets oppfatning en *styrke* – ikke en svakhet – ved institusjonen.

Inntil 2017 foretok tildelingskontoret vedtak om to ulike typer opphold: Vedlikeholdstrening og Enkel rehabilitering. Begge disse oppholdene har vært innenfor Eierstrategiens beskrivelse av hva CANs tilbud skal være. Styret anser at Enkel rehabilitering er en langt mer kvalifisert behandling enn «helsefremmende behandling».

I 2016 viser årsstatistikken at 19% fikk vedtak om Vedlikeholdstrening, mens hele 81% fikk vedtak om Enkel rehabilitering. Dette er den stikk motsatte fordeling i forhold til hva kommunedirektøren hevder – og legger til grunn – i sitt budsjettforslag. Dermed faller grunnlaget for hans forslag om nedleggelse bort.

Fra 2017 sluttet Tildelingskontoret å gjøre vedtak i forhold til de nevnte kategorier. De er kjent med at CAN derfor inndeler brukerne i 3 ulike kategorier:

Kategori 1: (Tilsvarende det vi tidligere benevnte som «Vedlikeholdstrening».) Brukerne deltar i fellesaktiviteter, ulike individuelle aktiviteter, utflukter samt sosiale tilstelninger. I 2019 var ca. 25% av CAN brukere i denne kategorien.

Kategori 2: (Tilsvarende det vi tidligere benevnte som «Enkel rehabilitering») I tillegg til det som er nevnt for kategori 1, får brukerne individuell oppfølging av fysioterapeut og eventuelt

ergoterapeut ukentlig og gjerne flere ganger pr. uke. I 2019 var 50% av CAN' s brukere i denne kategorien.

Kategori 3: (Tilsvaret det vi på CAN benevner «Enkel rehabilitering pluss») I tillegg til det som er nevnt for kategori 1 får brukerne individuell oppfølging av ergo- og fysioterapeuter inntil 5 ganger pr. uke. I 2019 var 25% av CANs brukere i denne kategorien.

Å antyde at enkelte av disse brukerne har et mer påtrengende – og dermed mer prioritert – rehabiliteringsbehov enn andre, oppleves som faglig ubegrunnet og er i strid med de erfaringer CAN' s personale til daglig gjør.

For å ta rede på kost-nytte-verdien av brukernes opphold, gir det et riktigere bilde å ta utgangspunkt i den *dokumenterte* effekt av oppholdet på CAN. Her er følgende vesentlig:

- Alle brukere får individuelt mottak og hjelp med å formulere mål for oppholdet – hva de ønsker å oppnå - i løpet av et 6 ukers opphold.
- Alle brukere blir testet ved ankomst og avreise av våre terapeuter i forhold til 4 ulike vektinger: 1) SPPB (Short Physical Performance Battery) 2) 6 minutters gangtest, 3) RM Beinpress (testing av maksimalkapasitet) og 4) Smerteopplevelse.

I kvartalsrapportene til Bærum Kommune gir CAN fortløpende informasjon om de forbedringer som blir dokumentert. Uavhengig av kategori viser dokumentasjonen at alle brukere deltar i treningsaktivitetene og at alle brukere har fremgang i forhold til de faktorene vi tester dem på. Dette skyldes kontinuitet i trening (flere ganger daglig, 5 dager i uka og i 6 uker) samt tett faglig oppfølging og motivering i regi eller under ledelse av CANs kompetente arbeidsteam. Det er ikke realistisk å forvente tilsvarende helseeffekt for den aldersgruppen vi snakker om (snitt 76 år) dersom CAN stenger og brukere *selv* - skal trene på treningsentra hjemme i Bærum.

Det ville ha styrket tilliten til kommunedirektørens utredningsapparat om de hadde satt seg bedre inn i den omfattende dokumentasjonen på dette punkt i stedet for å basere seg på en oppkonstruert inndeling av brukerbehov..

Lønnås som alternativ?

I budsjettfremlegget heter det at hvis Pleie og omsorg avslutter kontrakten om kjøp av rehabiliteringsplasser ved CAN, må innbyggerne som har behov for rehabilitering, få tjenester i Bærum kommune og ikke i Spania. Man mener at dette blant annet vil kunne løses ved å benytte rehabiliteringsplassene ved Lønnås bo- og rehabiliteringssenter. Innbyggere som tidligere har fått enkeltvedtak ved CAN for å forebygge og vedlikeholde egen helse, henvises til andre tilbud, som for eksempel kommunens lavterskeltilbud på seniorsentre og ved Friskliv og mestring

CAN mottar årlig ca.240 brukere fra Bærum kommune. I oversikten vist i det forutgående, får inntil 75% av disse tilbud om «Enkel rehabilitering» og «Enkel rehabilitering pluss». I sum får dermed 180 eldre et godt rehabiliteringstilbud som vi ikke kan se at de kan få på Lønnås, slik Kommunedirektøren hevder. Dette med mindre kapasiteten på Lønnås bygges vesentlig ut. Det siste vil i så fall ha en kostnad det ikke er tatt høyde for i budsjettfremlegget.

CAN drives langt rimeligere enn tilsvarende opplegg i Norge. Dette skyldes ikke minst lavere kostnader til lønn. Det siste tilsier at BK selv burde benytte alle plassene på CAN fremfor å måtte bygge ut tilsvarende tilbud i egen kommune.

Årlige kostnadsbesparelser?

Kommunedirektøren mener at Pleie- og Omsorg vil få en kostnadsreduksjon på 24 millioner NOK om kontrakten med CAN sies opp. For Bærum kommune er dette et utilstrekkelig regnestykke som helt ser bort fra kostnadene ved å bygge ut alternativ kapasitet i Norge. Likeledes har man ikke hensyntatt ekstrakostnadene ved opphør av driften eller de tap som vil oppstå ved salg av lokalene.

Det er liten grunn til å anta at Bærum kommune vil være i stand til å etablere et alternativ til CAN i Norge som er like kostnadseffektivt. Hertil kommer de kvalitative tap som vil oppstå om CAN forsvinner.

Tap ved salg av bygning

CAN eier bygningen der institusjonens virksomhet foregår i Altea. Med apparatur og møbler har bygningen en bokført verdi på 4,5 millioner euro (tilsvarende 50, 13 millioner NOK). Til grunn for denne verdifastsettelsen ligger en forutsetning om fortsatt drift av CAN.

En uavhengig taksering foretatt i 2015 anslår bygningsverdien til 4,9 millioner euro (tilsvarende 54,6 millioner NOK). Det vil ikke være realistisk å få solgt bygningen for et slikt beløp i dagens Spania. Dette skyldes to forhold: Prisen på eiendommer i Spania har en nedadgående utvikling. Bare COVID-krisen har redusert prisene i det spanske boligmarkedet med 10 – 20 prosent. Hertil kommer at bygningen er utformet for å dekke et spesialisert behov. Markedet for slike bygninger er smalt. Man må i så fall finne en kjøper som ønsker å investere i privat helse/omsorg. Dette er imidlertid et område der private investeringer i Spania er forventet å gå ned som en følge av Covid 19-krisen.

I beste fall er salget en prosess som vil kreve tid. Om Bærum kommune skulle beslutte å selge bygningen nå, må man regne med å måtte bokføre et betydelig tap. Hvis salget av bygningen skulle innebære halvparten av den bokførte verdi, vil kommunen få et tap på om lag 25 millioner kroner. En stor del av de verdier man som eier har opparbeidet gjennom en årrekke – både materielle og ikke materielle - , vil således forsvinne.

Kostnader ved oppsigelser

Hvis Bærum kommune skulle gå til det skritt å avvikle CAN, vil de ansatte måtte sies opp. De har da rett til sluttpakke. På dette punkt er spanske bestemmelser vesentlig forskjellig fra norske. Størrelsen på den lovbestemte sluttpakken vil avhenge av om oppsigelsen skjer på et økonomisk grunnlag - nærmere bestemt som en følge av at CAN går dårlig økonomisk – eller om driften opphører uten saklig grunn. Hvis CAN stenger som følge av et overordnet politisk vedtak i Bærum kommune, vil man neppe få medhold i spansk rett på at opphøret skyldes økonomiske forhold, all den tid CAN kan vise til solide økonomiske resultater i løpet av de siste årene.

Oppsigelser på økonomisk grunnlag vil være mindre kostbare for eieren enn oppsigelser uten saklig grunn. I det første tilfellet har arbeidstaker rett til 20 dagers lønn pr år han eller hun har arbeidet i

CAN. De totale kostnader for CAN i dette tilfelle er beregnet til 418.265 euro, det vil si 4,7 millioner NOK.

Sluttpakke uten saklig grunnlag vil beløpe seg til 33 dagers lønn pr ansatte pr. år (For medarbeidere ansatt før 2012 er godtgjørelsen 45 dager pr ansatte år). De totale kostnader for CAN vil i sistnevnte tilfelle være på 740.109 euro, det vil si 8,2 millioner NOK. Hvis det som et alternativ skal bygges ut ny kapasitet i kommunen for å kompensere for bortfallet av plasser ved CAN, vil dette belaste et allerede hardt presset investeringsbudsjett i årene som kommer.

Tap av kvalitet

CAN har som overordnet formål å være en profesjonell aktør innen rehabilitering, med sikte på at brukere etter endt opphold skal ha forbedret helse og livskvalitet, og på den måten ha økt mulighet til et uavhengig og selvstendig liv. CAN skal være en integrert del av Bærum kommunes omsorgskjede, med fokus på rehabiliteringstjenester på høyt faglig nivå. I tillegg til sin kostnadseffektive drift, har CAN fremstått som et enestående tilbud som mange eldre i BK har fått nytte godt av.

CAN fortar fortløpende internkontroll i forhold til brukerfornøydhets på de tjenester vi yter. Disse resultatene blir kvartalsvis rapportert til BK. Med 19 ulike varianter der brukerne gir oss score fra 1 (dårligst) til 6 (aller best) er snittscore 5,6. Dette bekrefter at CAN yter tjenester på et høyt faglig nivå i alle ledd; fra ledsagertjeneste, til individuell oppfølging, renhold, mat, osv.

Ekstra ringvirkninger

I 2019 hadde CAN ca. 570 liggedøgn for pårørende til brukere fra BK. Dette tilsvarer nesten 11 rehabiliteringsopphold på 6 uker som ikke koster BK noe siden pårørende selv betaler for sitt opphold. Pårørende får tilbud og oppfølging i henhold til kategori 1 ovenfor, men blir ikke testet ved ankomst og avreise. Det er likevel vårt klare inntrykk at også disse har store helsemessige fordeler av sitt opphold på CAN.

Pårørende er en omsorgsressurs for BK. Pårørende utfører store omsorgsoppgaver uten at dette belaster budsjettene i BK. Ved at pårørende fortsatt får opprettholdt sitt tilbud om å komme på CAN i 6 uker vil mange fortsatt være motiverte for å ta på seg disse omsorgsoppgavene, noe som i sin tur vil frigjøre omsorgskapasitet i Pleie- og Omsorgsavdelingen.

Brukere fra BK er på CAN i 6 uker av gangen. Mange av disse (ca. 50%) mottar tjenester fra Pleie- og Omsorgsavdelingen når de bor hjemme. Mens disse er på CAN frigjøres stor kapasitet i hjemmetjenestene i BK som andre i dag nyter godt av. Dersom CAN stenger, vil dette bidra til ytterligere press på de lovpålagte tjenester BK er forpliktet til å yte i form av hjemmehjelp, hjemmesykepleie m.m.

Disse forhold, som er vesentlige for kommunen, er overhodet ikke berørt – og følgelig ikke tallfestet – i kommunedirektørens forslag.

Tidspunktet for beslutning

Kommunedirektøren argumenterer med at det er svært lite sannsynlig at innbyggere fra Bærum vil kunne reise til CAN for å motta rehabiliteringstilbud første halvår 2021. Det vil, ifølge saksfremlegget,

føre til at Pleie – og Omsorg får en redusert kostnad knyttet til kjøp av plasser i 2021 på 10 millioner kroner. Hvis dette er alvorlig ment, betyr det at kommunens administrative ledelse mener at koronakrisens høyst spesielle forhold er en grunn til å fatte et så viktig prinsipielt vedtak som å legge ned en institusjon som i en årrekke har gjort Bærum kommune til et enda bedre sted å bo. Vi vet med en stor grad av sikkerhet at forholdene vil stabilisere seg innen overskuelig fremtid i Spania. Her har Valencia-regionen vise til langt lavere smittetall enn den øvrige del av landet. I de senest rapporterte smittetall fra Spania i dag, kommer Valencia best ut av samtlige regioner. Disse forhold får administrasjonens begrunnelse til å fremstå som panikkartet.’

Med den forventede eldrebølgen generert av de høye fødselstallene i etterkrigsgenerasjonen, vil CAN være en ressurs som Bærum kommune vil kunne ha uvurderlig nytte av i årene som kommer. Eldrebølgen er ikke avlyst!. Realiteten i den er tvert imot i ferd med å nå oss. Det virker lite fremtidsrettet å rasere et ressurscenter som er med på gjøre Bærum kommune bedre i stand til å ta vare på sine kommende eldre i forhold til andre kommuner.

Oppsummering

Kommunedirektørens forslag om å legge ned CAN mangler faglig substans. Det er heller ikke initiert av kommunens politiske ledelse, men er i strid med Eierutvalgets klare presisering så sent som 9 september i år om at virksomheten ved CAN skal føres videre. Vi mener Bærum kommune får mye igjen for de pengene de investerer i CAN. Hvis noen skulle være i tvil om det siste, så spør brukerne som har vært der.

Bærum 29 september 2020

Per Arne Watle

Styreleder CAN